

MASUMİYET MÜZESİ ÜZERİNE YAZILAR

Pınar Özütemiz Pascon 2005 yılında Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olan Pınar Özütemiz Pascon meslek hayatına İngilizce öğretmenliği ve çevirmenlikle başladı. Akademik çalışmalarını İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında tamamladığı yüksek lisans eğitimiyle sürdürdü.

2016 yılında Verona Üniversitesi'nden aldığı doktora derecesi kapsamında Orhan Pamuk'un Masumiyet Müzesi'nde roman-müze anlatısının arşivsel niteliğini inceledi. Doktora çalışmasında Masumiyet Müzesi'nde gerçekleştirdiği saha araştırması, kendisine hem roman hem de müze üzerine geniş kapsamlı bir çalışma yürütme imkânı sağladı.

Pınar Özütemiz Pascon yaşamını halen İtalya'da sürdürmekte ve İngilizce öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Masumiyet Müzesi Üzerine Yazılar

Hazırlayan
Pınar Özütemiz Pascon

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

Önsöz: Metinden Mekâna *Masumiyet Müzesi*
PINAR ÖZÜTEMİZ PASCON • 9

1. BÖLÜM: İZLENİMLER

Masumiyet Müzesi Romanı Yayınlandı

Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*

JAMES LASDUN • 25

Masumiyet Müzesi

IAN IRVINE • 29

Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*

MICHAEL GORRA • 32

Masumiyet Müzesi

KEVIN R. MCCLURE • 35

Bir Olgunlaşma ve Kemâle Erme Öyküsü

JALE PARLA • 42

Masumiyet Müzesi ve “Muadil” Medeniyetler Seviyesi

MELTEM GÜRLE • 48

Kayıp Kentte Gizli Aşk

PICO IYER • 55

Kayıp Şehrin İzinde

ANDREAS KILB • 66

Başka Bir Şey Olmak İstemek

ADAM SHATZ • 70

Masumiyet Müzesi Açıldı

Aşk Acısına Karşı Sirtüstü Yüzmek

MICHAEL MARTENS • 87

Bir Kibrit Çöpünün Cömertliği: Orhan Pamuk, Masumiyet
Müzeleri ve Edebi Alanın Kûratörlüğü
REIF LARSEN • 91

Günce
ELİF BATUMAN • 104

Yazar Orhan Pamuk'un "Masumiyet Müzesi" Herkese Duygusal
Bir Deneyim Sunmayı Amaçlıyor
PIOTR ZALEWSKI • 116

Göçebelîğin Gülümseten Yanı:
Masumiyet Müzesi'nde Gezintiye Çıkmak
MERVE KAPLAN • 123

Tutkunun Nadire Kabinesi
MASSIMILIANO ROSSI • 129

Masumiyet Müzesi
DEJAN SUDJIC • 135

Kültürel Eserler
EDMUND DE WAAL • 142

2. BÖLÜM: İNCELEMELER

Bir Müze Olarak Roman: Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*
Romanında Belleğin Kûratörlüğünü Yapmak
YIN XING • 147

Masum Anılar: Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*
Romanındaki Müzeyi Okumak
SARAH RENGEL • 168

Camın Ardında Telafi: *Masumiyet Müzesi*'nde
Nesnelerle Kurulan Sergisel Söyleyiş
DİDEM ARVAS • 189

"Masumiyet Müzesi"ndeki Hafıza Rejimi:
Bir Masumiyet Çağı Olarak Geçmiş
GÖNÜL EDA ÖZGÜL • 221

Nesne Dersleri
CHARLES LEMERT • 234

Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi*'nde (Müzelerinde) Temsil,
A(r)tık ve Kentsel Bağlam
ESRA ALMAS • 243

Hafıza İzlekleri ve Toplumsal Aidiyet: *Masumiyet Müzesi*'nde
Kültürel Belleğin İnşası
PINAR ÖZÜTEMİZ PASCON • 256

İstanbul, Masumiyet Müzesi
Edebiyat ve Müze
ISABELLA PEZZINI • 268

Fusun'u Biriktirmek:
Batılı Bir Koleksiyoncu Örneği Olarak Kemal
DEVORA LISS • 287

Çalmanın Mahremiyetinden Müzenin Masumiyetine
BURCU ŞAHİN • 302

Orhan Pamuk ve Maddi Dünya
Yazarın Romanlarında Nesne Kullanımı
BERNT BRENDAMOEN • 313

Bir Nesne Romanı: *Masumiyet Müzesi*
ERDAĞ GÖKNAR • 336

Dünyevilik ve Aşkınlık Arasında: *Masumiyet Müzesi*'nde Eşya
HÜLYA YAĞCIOĞLU • 346

"Kapkara Bir Tutku"
Pamuk'un *Masumiyet Müzesi* Eserindeki Melankolik Saplantıyı
Geçersiz Kılmak
FRANCES RESTUCCIA • 355

Arşiv Fantezisi: Orhan Pamuk'un
Masumiyet Müzesi Romanının Bir Analizi
HANDE GÜRSES • 378

SÖYLEŞİ: CEM ALPAN-ORHAN PAMUK
"Müzeler ve romanların ortak yanı, kültürü saklamaları,
muhafaza etmeleridir." • 399

İzin İçin Teşekkürler • 435

Önsöz

Metinden Mekâna *Masumiyet Müzesi*

Masumiyet Müzesi romanı, sadece metinsel bir kurgu olarak değil, zamanla somut bir fiziksel gerçekliğe ve mekânsal bir hafızaya dönüşecek olan bütüncül bir anlatının ilk halkası olarak edebiyat dünyasındaki yerini 2008’de almıştı.

Masumiyet Müzesi hikâyesi / süreci roman ve müzeyle sınırlı kalmayarak farklı mecralarda, farklı ülkelerde yayınlardan sinemaya, katalogdan gezici sergilere dönüşerek çeşitlenmeye ve genişlemeye devam etti. Bu süreçte üzerine kaleme alınan değerlendirmeler, akademik makaleler ve tezler niceliksel olarak artış göstermekle birlikte her yeni çalışma projenin inceleme sahasını edebi analiz kalıplarının ötesine taşıdı. Müzeoloji, göstergebilim, kültürel bellek, ontoloji, psikanaliz, sosyoloji gibi farklı disiplinlerin kesişim noktasında konumlanan eser, disiplinlerarası birçok araştırmanın odağı oldu. Haliyle, bu seçkiyi hazırlarken karşılaştığım en büyük zorluk, *Masumiyet Müzesi*’nin farklı okumalara alan açan yapısını benzer perspektife sahip yazılara hapsetmenin önüne geçmek oldu. Zira “roman-müze” / “müze-roman” sentezi olarak türünün ilk ve tek örneği olmasının ötesinde bir aşk acısının marazlı anatomisinden, 1970’lerin İstanbul burjuvazisinin sosyokültürel sancıklarına; eşyanın ontolojik anlamını arayan bir arşivden, Batı kanonuna selam duran zeki bir postmodern üstkurmaca örneğine kadar pek çok pencereden okunabilen ve gezilebilen bir metin-mekân sunması dolayısıyla *Masumiyet Müzesi* hakkında yazılan metinler yıllar içinde kendine ait bir literatür oluşturdu. İtiraf etmeliyim ki bu zengin literatür içerisinde anlamlı, derin ve zihin açıcı olanları seçebilmek, oldukça meşakkatli bir süreçti.

• • •

Seçkide yer alan makalelere dair bir panorama vermeden önce bu önsözü yazdığım tarihten on dört yıl evveline gitmek istiyorum.

İtalya'nın Verona Üniversitesi'ndeki Yabancı Diller ve Edebiyatlar Bölümü'nde doktora çalışmalarına başvurduğum 2012 senesinde *Masumiyet Müzesi*'nin sadece romanını okumuştum. Elimdeki nüshanın hemen her sayfasının altı çizilmiş, kenarlarına notlar alınmış, çağrışım yapan her türlü metinlerarası izlek, fikir, soru, bir liste halinde son sayfasına ataşla iliştilmişti. Müze yeni açılmıştı ve birçok *Masumiyet Müzesi* okuyucusu gibi ben de bir an önce müzeyi görmek, gezmek, incelemek için sabırsızlanıyordum. İngiliz Dili ve Edebiyatı okumuş ve yüksek lisans tezimde modern İngiliz tiyatrosu ve Harold Pinter'in oyunlarındaki gizli güç savaşı konusu üzerine çalışmışım. Ancak iyi bir Pamuk okuru olmanın ötesinde, yazar ve romanları üzerine ne akademik bir çalışmam ne de bir iddiam vardı. Yine de, roman ve müze üzerine bir inceleme yapmanın harika olacağını hayal etmekten kendimi alamadığımı hatırlıyorum.

Bu hayalin gerçeğe dönüşmesi ve doktora tezimde *Masumiyet Müzesi* üzerine çalışma fırsatı bulmam, en başta doktora hocalarımdan birinin esaslı bir Orhan Pamuk okuru olması ve anlatı biçimleri üzerinde çalışması sayesinde oldu. Onun teşvikiyle cesaretimi toplayarak 2013 yazında kendimi doktora araştırmam için Çukurcuma'da, Masumiyet Müzesi'nde buldum. "Masumiyet Müzesi'nin Arşivsel Niteliği" başlıklı tezim için yürüttüğüm bu altı haftalık saha çalışması, Orhan Pamuk'la tanışma ve tezim için bir söyleşi yapma şansını da beraberinde getirdi. Müze vitrinleri arasında dolaşıp notlar aldığım ve birbirinden nitelikli bir dolu fikirle ne yapacağımı düşünerdirdiğim o sıcak İstanbul yazında kurduğum o hayaller, bugün elinizde tuttuğunuz bu seçkiyle meyesini verdi diyebilirim.

SEÇKİNİN PANORAMASI

Seçkiyi hem hazırlık sürecinde hem de okur nezdinde daha sistematik bir yapıya kavuşturmak adına iki ana bölüme ayırdım. "İzlenimler" başlığını taşıyan ilk bölüm; romanın yayımlanışının ve müzenin açılışının ardından kaleme alınan değerlendirmelerden oluşmaktadır. Bu bölümdeki yazılar, derinlikli analizlerden

ziyade eserin kamuoyundaki ilk yansımalarını ve öznel izlenimleri içermektedir.

“İncelemeler” adlı ikinci bölüm ise; roman-müze anlatısındaki eşyanın işlevi, temsili ve aurası, göstergebilim, kültürel bellek ve inşası, kayıp, yas ve fetişizm, müzebilim ve koleksiyonculuk gibi tematik derinlikleri bilimsel bir perspektifle ele alan akademik çalışmalara ayrılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: İZLENİMLER

I. Masumiyet Müzesi Romanı Yayını

“İzlenimler” bölümünün açılış yazısı olan **James Lasdun** imzalı değerlendirme Kemal’in Füsün’a olan saplantılı tutkusunu, eşyalarla olan fetişistik ilişkisini, anı ve zamanı muhafaza etme çabasını sürükleyici bir patoloji incelemesi olarak tanımlıyor. Hikâyenin Richardson’ın *Clarissa*’sındaki bekâret vurgusundan, Proust’un “kayıp zamanın izinde” gitme arzusundan, Italo Svevo’nun nevrotik karakterlerinden izler taşıdığını; Kemal’in Mavi Sakal, Bayan Havisham ve Humbert Humbert gibi edebiyat tarihinin saplantılı figürlerinin bir vârisi olarak okunabileceğini söylüyor. **Ian Irvin** ise *Masumiyet Müzesi*’nin sadece bir kayıp aşk öyküsü değil, aşkın yarattığı öznel mutluluğu nesneler aracılığıyla dondurarak ölümsüzleştiren anıtsal bir eser olarak niteliyor. Duane Michals’ın fotoğrafın öznel gerçekliğin kanıtı olduğu fikrinden yola çıkarak, Kemal’in Füsün’a ait nesneleri toplamasını “öznel gerçekliğe dair nesnel bir kanıt arayışı” olduğunu savunuyor. **Michael Gorra** *Masumiyet Müzesi*’ni Türkiye’nin Batılılaşma sancıları ve post-emperyal bir toplumun gelenek ve modernite arasında kalışının yansıması olan “hüzün” kavramı bağlamında ele alarak Kemal’in Füsün’a olan saplantısını sadece bireysel bir arzu olarak değil, eşyalar ve mekânlar aracılığıyla kolektif hüzne ve yitirilen bir cenneti anıtlılaştırma çabasına tutulan bir ayna olarak okuyor. **Kevin McClure**, romanı klasik bir kurgu eserden ziyade, her biri kişisel anıları temsil eden nesnelerden oluşan “sinematografik” bir yapı olarak tanımlıyor. Romanın olay örgüsünün, Yeşilçam’ın kaderci “arabesk” yapısının bir örneği olduğu üzerinde dururken anlatının anlam arayışının karmaşıklığını sıradan nesneler aracılığıyla nasıl işlediğine bakıyor.

Seçkinin ilk Türkçe yazısı olan, **Jale Parla**'ya ait “Bir Olgunlaşma ve Kemâle Erme Öyküsü” adlı değerlendirme *Masumiyet Müzesi*’ni modernist bir olgunlaşma öyküsü olarak tanımlıyor ve evden ayrılan kahramanın sığındığı “mühürlü mekânlar” üzerinden bir mekân okuması yapıyor. Bir kadın yazar olarak Füsun’un maruz kaldığı erkek egemen anlatıya da değinerek, Füsun’un erkek kahraman tarafından farklı mekânlara –evden arabaya, apartmandan müzeye– kapatılmasını müze kavramının taşıdığı fantezi ve fetiş paradoksuna bağlayarak inceliyor ve hikâyenin bireysel saplantıyı ve toplumsal tıkanmışlığı paralel bir şekilde resmettiğini vurguluyor.

Roman üzerine yazılan izlenimlerin sonuncusu olan, **Meltem Gürle**’nin “*Masumiyet Müzesi* ve Muadil Medeniyetler Seviyesi” isimli değerlendirmesi ise Jale Parla’nın mekân okumasına gönderme yaparak hikâyeyi sadece bir aşk hikâyesi olarak değil, bir kimlik ve yerleşim meselesi olarak ele alıyor. Gürle’ye göre roman, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* ve Oğuz Atay’ın *Tutunamayanlar*’ından farklı olarak, kimlik meselesini toplumsal bir sorundan ziyade bireysel bir “evsizlik” hikâyesine dönüştürüyor; taklit ve asıl arasındaki gerilimde, yitirilen gerçeklik nesneler aracılığıyla dondurularak yeni bir “ev” ve kimlik inşa etme çabasını ortaya koyuyor.

Bir sonraki değerlendirmede, yazar **Pico Iyer**, *Masumiyet Müzesi* romanını Orhan Pamuk’un *İstanbul: Hatıralar ve Şehir* kitabında da anlattığı kendi anılarını ve gözlemlerini kurguyla harmanladığı bir antropolojik kazı olarak ele alırken, romanın Pamuk’a özgü bir “İstanbul Ansiklopedisi” olarak okunabileceğini belirtiyor. Benzer şekilde **Andreas Kilb**, Kemal’in melankolik anlatısıyla Pamuk’un *İstanbul: Hatıralar ve Şehir* kitabındaki hüzünlü sesini özdeşleştiriyor ve *Masumiyet Müzesi*’ni yazarın kendi geçmişi ve şehrinin melankolisiyle hesaplaştığı, biyografi ile kurgunun iç içe geçtiği bir eser olarak okuyor.

Roman üzerine kaleme alınan izlenim yazılarının sonuncusu olarak okuyacağınız **Adam Shatz**’in değerlendirmesi *Masumiyet Müzesi*’nin yanı sıra Orhan Pamuk’un *Beyaz Kale*, *Kara Kitap*, *Kar* gibi romanlarında da işlenen ortak bir tema olan kimlik arayışını ve bu arayışın getirdiği varoluş sancısını irdeleyen bir perspektif

sunuyor. Pamuk'un romanlarındaki ötekinin kimliğine bürünerek kendini yeniden inşa etme temasını Doğu ile Batı arasındaki tarihsel gerilimin kişisel kimlik krizi olarak yansıması şeklinde okuyan Shatz, Pamuk'u "kendi olamama" temasını evrensel bir insanlık hali anlatısına taşıyabilme becerisini kanıtlamış ve bunu yaparken bellek ve geleneğin sürekliliği üzerine postmodern labirentler inşa eden bir mimar olarak nitelendiriyor.

II. Masumiyet Müzesi Açıldı

Daha önce de belirttiğim gibi bu bölümdeki izlenimler 2012 yılında müzenin açılmasından sonra uyandırdığı büyük yankı üzerine kaleme alınmış yazılardan oluşuyor. Dolayısıyla müze mekânı, müzecilik, eşyanın işlevi, koleksiyonculuk, eşyaların toplanma süreci, vitrinlerin ve serginin sanatsal aranjmanı, Pamuk'un küratörlüğü gibi eşyaya ve müze mekânına dair konulara odaklanıyor

Bu değerlendirmelerin ilki olan **Michael Martens**'in değerlendirmesi, Pamuk'un bu eseriyle edebiyatı fiziksel bir deneyime ve yürünebilir bir hafıza labirentine dönüştürdüğünü savunuyor ve anlatıyı "yürüyerek gezilebilen bir fantezi" olarak tanımlıyor. Diğer taraftan müze mekânının mazoşizm, fetişizm ve özyıkım gibi nevrozları nasıl kutsallaştırıp kayıp zamanın yüceltildiği bir tapınak mekân olarak karşımıza çıktığını irdeliyor.

Reif Larsen'in değerlendirmesi ise yazarın Kuzey Montana'daki yerel "ilçe müzeleri" üzerine yaptığı araştırmaya dayanarak bu müzelerin, göçmen toplulukların anılarını nesneler aracılığıyla koruyup kutsal bir alan yarattığı tespiti üzerinden Pamuk'un projesini de benzer bir mantıkla, ancak kurguyu gerçeklikle harmanlayan "artırılmış bir gerçeklik" deneyi olarak tanımlıyor. Diğer taraftan, *Şeylerin Masumiyeti* adlı kataloğu "aşırıya kaçan bir açıklama çabası" olarak gören yazar Pamuk'un küratörlük kararını da projenin her yerine nüfuz etmiş "Pamuk egosu" olarak eleştirse de Pamuk'un bir anlatıcı olmanın ötesine geçip bir "küratör" olarak nesneler ve mekân üzerinden hikâye kurma gücünü kanıtladığını savunuyor. Bu girişimi kurgunun geleceği için çığır açıcı bir adım ve bir kitabın çevresiyle kurabileceği en dinamik diyaloglardan biri olarak tanımlıyor.

Elif Batuman'ın yazısı 2012'de müzenin açılmasından sonra yazılan müze değerlendirmelerinin ikincisi olarak karşımıza çıkacak. Batuman 2012 yılında *London Review of Books* için kaleme aldığı değerlendirmesiyle romanla Çukurcuma'daki fiziksel müze arasındaki ilişkiyi, kendi kişisel deneyimi üzerinden inceliyor. Batuman müzenin hazırlık ve inşa aşamalarını, Pamuk'un sanatçı ve küratör ekibiyle birlikte çalıştığı sürece dair bilgilerini ve gözlemlerini paylaşıyor. Özellikle 68 no'lu 4213 *İzmarit* isimli vitrinle ilgili ilginç detaylara değiniyor ve müzeyi, Kemal'in bireysel utancını sanatsal bir gurura dönüştüren bir makine olarak tanımlıyor. Dondurulmuş zamanın en detaylı görsel temsili olduğunu belirtirken nesnelerin zamanı dondurma gücünü mülkiyet ve edebiyat kuramı düzleminde inceleyerek eşyanın kurguyu şekillendirmedeki rolüne eleştirel bir yaklaşımla bakıyor.

Piotr Zalewski Kemal'i "zavallı" bir figür, aşkını ise "kara seveda" olarak tanımlayarak anlatıya satirik bir eleştiriyle yaklaşıyor. Elif Batuman'ın değerlendirmesine de gönderme yaparak müzenin kuruluş aşamasını inceliyor ve müze mekânının hem kitapla eşzamanlı kurulması hem de yazarın her daim hissettirdiği mutlak kontrolcülüğü nedeniyle, projenin büyüleyici bir girişimden "sıradan bir illüstrasyona" dönüşme riski taşıdığına değiniyor. Pamuk'un yaklaşımını Duchamp'ın kışkırtıcı sanat anlayışıyla kıyaslayarak Pamuk'un amacının Duchamp gibi nesneyi sanata dönüştürmekten ziyade ona duygusal itibarını iade etmek olduğunu ve dolayısıyla müzenin kitaptan bağımsızlaşan ontolojik anlamlar yarattığını vurguluyor.

Merve Kaplan, romanı ve müzeyi göçebelik ve yerleşiklik kavramları üzerinden ele alıyor. Zalewski gibi Duchamp'ın ünlü pisuarına ve Andy Warhol'un Brillo kutularına değinerek müzeyi Deleuze'un "göçebe düşünce" penceresinden inceliyor. Müzenin kuruluş aşamasını hem fiziksel olarak eşyaların yer değiştirmesi hem de insanın eşyaların haturaları arasında yaptığı sonsuz zihin yolculuğu olarak değerlendiriyor ve bunu yaparken eşyanın doğası, temsilin anlamı, simülakr ve fetiş kavramları üzerinden postmodern bir okuma yapıyor.

İtalyan akademisyen Massimiliano Rossi de benzer bir şekilde roman, müze ve müze kataloğu üçlemesini edebi kurgu, fiziksel

mekân ve koleksiyonculuk estetiği üzerinden disiplinlerarası bir yaklaşımla analiz ediyor. Sıradan nesnelerin müzede nasıl birer tarihsel belge (*realia*) niteliği kazandığını, müzedeki 83 vitrini Joseph Cornell'in "gölge kutuları"na benzeterек müzenin nasıl bir hafıza sarayına dönüştüğünü inceliyor. Müzenin açılmasıyla eşzamanlı olarak 2012'de yayımlanan *Şeylerin Masumiyeti*'nde bulunan müzecilik manifestosuna da değinerek Pamuk'un projesini entelektüel bir direniş ve bir zamanı dondurma girişimi olarak nitelendiriyor.

Deyan Sudjic, *Masumiyet Müzesi*'ni, nesneleşmiş bir hafıza ve koleksiyonculuk tutkusu üzerinden ele alıyor. Metin, müzenin sadece edebi bir araç değil, 1970'lerin İstanbulu'ndaki sınıfsal ayrımları, modernleşme sancılarını ve kentsel dokuyu belgeleyen bir sanat enstalasyonu olduğunu vurguluyor. Değerlendirme; kurgusal karakter Kemal Basmacı ile gerçek Orhan Pamuk arasındaki sınırların belirsizliğine, Beyoğlu'nun kozmopolit tarihine ve müzenin mimari dönüşüm sürecine odaklanırken, koleksiyonculuğu bir travma anıtı ve spektrumun ucundaki bir takıntı olarak analiz ediyor. Orhan Pamuk'un yazarla yaptığı söyleşideki doğrudan ifadelerine geniş yer veren yazı, Pamuk'un mimarlık eğitimini yarıda bırakması, müze inşaatındaki tesisatçı kavgaları gibi kişisel huysuzluklarını ve müze hakkındaki teorilerini kendi ağzından aktarıyor.

"İzlenimler" bölümünün son yazısı olan **Edmund de Waal**'in değerlendirmesi ise *Masumiyet Müzesi* romanını ve bu romanın fiziksel bir uzantısı olan *Şeylerin Masumiyeti*'ni ele alıyor. Metin, koleksiyonculuk eylemini nesneler üzerinden bir hafıza antropolojisi ve anlatı inşa süreci olarak okuyor. Yazar; sıradan, gündelik ve bazen "kitsch" olarak görülebilecek nesnelerin (tuzluk, köpek bibloları, sigara izmaritleri), doğru bir ışıklandırma ve yan yana getirme yöntemiyle nasıl dramatik birer sanat eserine ve melankolik bir kutsal kalıntıya dönüştüğünün altını çiziyor.

İKİNCİ BÖLÜM: İNCELEMELER

Seçkinin ikinci bölümü, ilk bölümde yer alan izlenimlerden farklı olarak, *Masumiyet Müzesi*'ni teorik düzlemde ve akademik bir titizlikle analiz eden çalışmaları bir araya getiriyor.

İkinci bölümün ilk makalesinde yazar **Yin Xing** *Masumiyet Müzesi*'ni, müze olarak roman ve biriktirme eylemi olarak yazarlık kavramları üzerinden inceliyor. Eseri nesnelerin mekânsal yerleşimi ile anlatının zamansal akışını birleştiren hibrit bir “müze-roman” olarak tanımlayan yazar, Walter Benjamin'in *Pasajlar* eserindeki fragmanter tarih anlayışını temel alarak, romandaki gündelik nesnelerin sadece birer eşya değil, kolektif hafızayı taşıyan birer *aura* kaynağı olduğunu savunuyor. Susan Stewart'ın *On Longing* eserindeki hatıra (*souvenir*) ve koleksiyon kuramları aracılığıyla, Kemal'in toplama eyleminin kişisel bir saplantıdan kentsel bir arşive dönüşme süreci irdeleniyor.

İnceleme yazılarının ikincisi olan **Sarah Rengel**'in makalesi, metin olarak müze ve mekân olarak kurgu arasındaki etkileşim üzerinden bir okuma yapıyor; kurumsal müzecilik anlayışına yönelik postmodern eleştirileri inceliyor. Pamuk'un kişisel tarih üzerinden evrenselleştirici anlatılara nasıl meydan okuduğunu, romandaki nesnelerin sergilenme stratejilerinin kurmaca ile gerçeklik arasındaki sınırı nasıl muğlaklaştırdığını tartışıyor ve projeyi yirmi birinci yüzyılda müzenin işlevini yeniden tanımlayan, okuru kendi bireysel anlatısıyla etkileşime girmeye davet eden yaşayan bir bellek alanı olarak nitelendiriyor.

İnceleme yazılarının üçüncüsü olan **Didem Arvas**'in makalesi, Orhan Pamuk'un *Masumiyet Müzesi* projesini nesnelerle kurulan bir “sergisel söyleyiş” ve kayıt disiplini üzerinden ele alır; kaybın romantik bir telafisinden ziyade, eşyaların zamansal bir düzene bağlanma biçimlerini inceliyor. Yazarın tarihleme, not düşme ve serileme gibi tekniklerle “gerçeklik hissini” nasıl inşa ettiğini, vitrinlerin ve paratekstlerin ziyaretçiye pasif bir izleyiciden ziyade bakışı hizalanmış bir “okur-tanık” konumuna nasıl yerleştirdiğini tartışıyor ve projeyi nesnenin temsil gücünden çok sergileme terti-batıyla işleyen, kaybın çevresinde haz ve güvence üreten dinamik bir bellek tekniği olarak nitelendiriyor.

Gönül Eda Özgül'ün makalesi ise hem romanda hem müze-de karşımıza çıkan hafızayı inşa etme meselesinin okuyucuya ve ziyaretçiye özgürleştirici bir bellek deneyimi sunup sunmadığı sorusuyla ilgileniyor ve *Masumiyet Müzesi*'nin aslında otoriter müze anlayışına karşı çıkarken farkında olmadan nasıl kendi mut-